

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ

(Έργον τοῦ Μουρίλλο)

Η ΜΕΓΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΣΤΟ ΒΟΡΡΑ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ

(Προλήψεις, δεισιδαιμονίες, έθιμα, θρύλοι και παραδόσεις)

Στή Σουηδία και στή Νορβηγία πιστεύουν, ότι τις ημέρες των Χριστουγέννων ζάνουν την εμφάνισή τους ένα είδος Καλλιξαντζάρων, οι οποίοι κατοικούν στις κοιλίες των δέντρων των μεγάλων Σκανδιναβικών δρυϊκών και παραμονεύουν έκει μέσα, έτοιμοι να τιμωρήσουν τους διαβάτες που δεν γιορτάζουν με όρεξι και με χαρά τα Χριστουγέννα.

Αν τύχει δηλαδή και ίδουν κανένα χωρικό, ο οποίος ηγαίνει στο δάσος για να κόψει ξύλα ή για να βοσκήσῃ τις αγελάδες του ή για οισιδήσῃτε άλλη δουλειά, του στήνουν καρτέρι και τον πετροβολούν στο κεφάλι με κοκκιναρία από πεύκα.

Συγχρόνως, ένα ό δυστυχισμένος διαβάτης και... παραβάτης δέχεται τή βροχή των κοκκιναριών, άκούει κι' ένα παρωπετικό τραγούδι που φάλλουν οι Καλλιξαντζάρου και που είναι ός έξης μεταφρασμένο :

Τό κεφάλι σου μπαλότι και δουλειά για να μήν πιάνη
 θά σου γίνη και κασόνι, τέτοια μέρα, τέτοια σχόλη
 λίγη γνώσι για να βάνη που πανηγυρίζουν όλοι...

Τά παραπάνω λόγια τά λέει, κατά τή λαϊκή πάντοτε πίστι, ο άρχηγός των Καλλιξαντζάρων, τον όποιο οι συντρόφοι του συμπληρώνουν όλοι μαζί με τή σεριγγιά φωνή τους :

Δός του μία, δός του κι' άλλη στ' άδειανό του τό κεφάλι
 λίγη γνώσι για να βάλη για να μήν τά πάθη πάλι...

Άφού οι Καλλιξαντζάρου χτυπήσουν τό διαβάτη για καλά, χωρίς όμως να του άνοιξουν καμιά σοβαρή πληγή, τον δένουν με βούρα στον κορμό ενός δέντρου κι' άρχίζουν να τον ξυλοφορτώνουν.

Ό άκίνδυνος αυτός ξυλοδαμός έξακολοιθεί μέχρις ότου άκουσθεί ήχος καμπάνας. Τότε οι Καλλιξαντζάρου άφίνουν έλεύθερο τό διαβάτη και έπιστρέφουν στις κατοικίες των, πραγμαδόντας :

Άύστε τον, άφήστε τον και κουσσομάηστε τον,
 κι' άφού γιναν τά πλευρά του
 μαλακά σαν την κοιλιά του
 άστε τον να πάη καλιά του
 να χαρή με τά παιδιά του.

Γ' αυτό στή Σουηδία και στή Νορβηγία, όπου είναι εύρτάτα διαδεδομένη ή παραπάνω παράληψη, οι κάποιου λαδαίνου τά μέτρα τους και φροντίζουν να μην σηγαίνουν στο δάσος κατά τις ημέρες των Χριστουγέννων.

Για καλό και για κακό όμως, βάζουν τά παιδιά και χτυπούν κάθε τόσο τις καμπάνες άπ' τό πρωί ως τό βράδυ, για να σώσουν από τά κοινωνικοπολιτικά τους άτυχείς συμπτώματα των που πέφτουν στα χέρια των Καλλιξαντζάρων.

Όι Καλλιξαντζάρου των βορειών αυτών χωρών μοιάζουν βέβαια με τους δεσούς μας, αλλά δεν είναι έντελώς ίδιοι φρενά. Οι χωρικοί τους περιγράφουν ως μικροκοιμημένα γεροντάκια, ήγους μισού περίπου μέτρου με μεγάλες άσπρες γενειάδες και με εκασπούλες διαφόρων χρωμάτων, πρό πάντων όμως κόκκινες, στο κεφάλι.

Έχουν μάγουλα φουσκωμένα, κόκκινα και δροσερά σαν των παιδιών, πρόσωπο μάλλον άγαθό και χαρούλο, μάτια γελαστά, κοιλίτα όλοστρόγγυλη, ποδαράκια λεπτά κι' αδύνατα με τά γόνατα γυρισμένα προς τά μέσα.

Όι Καλλιξαντζάρου της Νορβηγίας κατά βάθος δεν είναι κακοποιά πνεύματα, αλλά γεμάτα καλοσύνη και δικαιοσύνη. Δεν τιμωρούν παρά μόνο τους κακούς ανθρώπους κι' όσες παραβαίνουν τις έντολές του Θεού.

Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις, κατά τις όποιες οι Καλλιξαντζάρου έντελούν πράξεις άγαθοεργίας και προστατεύουν τους δυστυχημένους, βοηθούν τους φτωχούς και άποκειθουν τους άγαθούς. Σχετικώς υπάρχουν ή έξης όμοια Νορβηγικά παραδόσεις :

Μιά φορά έζωσε ένα χωρικό παιδί φτωχό, που είχε μετρη άφρανό από γονείς και δούλευε ως ύπερτέρα σ' έναν πλοίαρο, αλλά ολιγηρόκαρδο άφέντη, που δεν της φρονόταν καλά ούτε αυτός, ούτε οι έπιστάτες του.

Η δυστυχισμένη αυτή κοπέλλα, όταν ένόχτυνε, επειδή δεν είχε που άλλο να πλαγάσει, πήγαινε και κοιμόταν μέσα σ' ένα άχουδι, έπάνω στ' άχαρα, που τά ζέστανε ή άναστη των ζώων.

Μιά παραμονή Χριστουγέννων ή φτωχή αυτή κόρη, μ' όλη την φτώχεια και την κακομοιριά της, θέλησε να γιορτάσει κι' αυτή τή γεννησι του Χριστού. Βγήκε λοιπόν έξω, έφτιασε ένα σταυρό άπ' τις βέργες, μιάς σμιδας, έκοψε και λίγα λουλούδια άπ' τό περιβάλλί τ' άφεντιπο της και στόλισε μ' αυτά τον τοίχο, πάνω άπ' τό μέρος που θά κοιμόταν ή ίδια.

Όι έπιστάτες όμως που τήν κα-

τάτρευαν, βλέποντάς την να κόβη λουλούδια απ' τὸ περιβόλι, πήγαν καὶ τὴ μαυροήσαν στὸν ἀφεντικό τους, ὁ ὁποῖος διέταξε νὰ τὴν ξυλίσουν.

Δαρμένη καὶ δακρυομένη, ἡ δύστηνη ὄρφανὴ ἀποτραβήχθηκε ἀπὸ σταυλοῦ ἑπὶ σὺν ἀχρόνῳ σπρώχῳ τῆς κα' ἄρχισε νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ παρὰ κα' ἀπαρηγόρητα.

Τὰ δάκρυά τῆς ἔτρεχαν σταλαμιαιτὰ—σταλαμιαιτὰ κα' ὅταν ἔτρεψαν τὰ μεσάνυχτα, ἡ κόρη, ἀπ' τὸ παράνομό τῆς καὶ τὸ κλάμμα τῆς, ἀποκοιμήθηκε.

Οἱ Καλλιαντζάρου, ποὺ τὰ μαθαίνουν ὅλα, ἔμαθαν κα' αὐτὸ τὸ περιστατικόν. Συγκινήθηκαν λοιπὸν πάρα πολὺ γιὰ τὸ πᾶθμα τῆς κόρης καὶ θύμισαν γιὰ τὴ σκληρότητα ποὺ τῆς ἔδειξαν οἱ ἄνθρωποι, κατὰ τὴν ἄγια ἐκεῖνη νύκτα.

Σκορπίστηκαν ἀμέσως μέσα στὰ δάση κα' ἄρχισαν νὰ μαζεύουν τὰ πύσινά λουλούδια ποὺ ἦσαν κομμένα στὴς κορυφὰς καὶ στ' ἀπόγεια καὶ στὴς βοιωπλαγίαις.

Μάξιμα χειροκρούουσα, χειμῶνόνουσα, χειμῶνόνουσ', χογλί-δες σφραγισμένα τῶν Χριστογενένων, κινούμενα ποὺ ἐγούσαν ἀπ' τὸ κρῖν καὶ ὅλα τὰ σπίνια λουλούδια τῆς ἐπέζη.

Τὰ κομμάτια ἔκειτα στὴ γῆ τῶν, τὰ πήγαν ἀπὸ ἀχρόνη κα' ἔτρεψαν μ' αὐτὰ ἕνα παχὺ μαλακὸ καὶ ἄβρο σπρώμα, πομπυλόνον καὶ μασχοβολημένον, τὸ ὁποῖο ἔβαλαν ἀπὸ τὸ κρῖν ἀπὸ τὴν κομμένη καπέλλα.

Ἐπειτα μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς πήγαν κα' ἀνέβησαν στὰ πύσινά ἐξορλιόναρα τῶν ἐλασιῶν τοῦ ὄρους, ξεκρέμασαν ἕνα ἀστέριον ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ ἔφεραν καὶ τὸ κρέμασαν μέσα στ' ἀχρόνη, ὅπου ἐλαμψε καὶ φωτοδόλησε ὅλος ὁ τόπος γῆρος.

Κατόπιν ἐπῆσαν στὴς ρωσιωπῆς καὶ στὴς κακοποιῆς καὶ μάλιστα ἄγρια, ἀγρία καὶ μεγάλη καὶ μερὰ, ἀγρία πικρὰ καὶ φαρμακερὰ καὶ τὰ σκόρπισαν στὰ κρεβάτια τοῦ ἀφεντικού καὶ τῶν ἐπιστατῶν του.

Αὐτοὶ, μόλις ἐνοιούσαν τὰ κεντήματα τῶν ἀγαθῶν, ζήτησαν κα' ἀνοίγοντας τὰ μάτια τους εἶδαν ἕνα ἄστρο καὶ δικαστὸ φῶς μέσα ἀπὸ σταυλὸν μὲ τὰ ὄσα.

Κατέβησαν τότε ὅλοι ἐκεῖ καὶ τί νὰ ἴδωσιν; Ἐβίβον σ' ἕνα σπρώμα μασχοβολημένον λουλουδιῶν, παρόμοια μ' ἀγγελουδι, καθόταν ἦσαν—ἦσαν κα' αἰθῶν ἡ δαρμένη ὄρφανὴ ποὺ τὴν ἐφώτιζε ἀπὸ πάνω τὸ περιλάμπρον ἀστέρι, τὸ ὄμορ τῶν καλῶν Καλλιαντζάρων.

Τότε κατέλαβαν ὅλοι τί εἶχε συμβεῖ κα' ὁ σκληρὸς ἀφεντικὸς, ποὺ ἦταν μάλιστα ἄτεκνος, γιὰ νὰ διορθῶσιν τὸ μεγάλο του σφάλμα, ἀποράσισε νὰ προστατήσῃ τὸ δικαστικόν κομίσμα καὶ τὸ νιοθέτησε.

Τῆ στιγμῇ ποῖδνε διαταγὴ σποὺς ὑπηρετῆς του νὰ ἐτοιμάσουν μὴ χωριστὴ κἀμαρα σὸ μέγαρό του γιὰ τὴν ὄρφανὴν, ἀκούστησαν ἡ κομίσμας τῶν Χριστογενένων ποὺ σημαῖαν χαρμόσινα.

Ἀμέσως ὅλα τ' ἀγρία, ποὺ ἦσαν βαλμένα ἐπάνω στὰ κρεβάτια τοῦ οἰκοδεσπότη καὶ τῶν ἐπιστατῶν, μεταβλήθηκαν σὲ κερμαντάφυλλα τῶν Χριστογενένων, ἕνα λουλούδι ὄχι πολὺ σπίνον στὰ βόρεια μέρη.

Ἀπὸ τότε στὴ Σουηδία καὶ στὴ Νορβηγία, κάθε χρόνον, τὴν παραμονὴ τῶν Χριστογενένων συνηθίζουν νὰ τοποθετοῦν μέσα σποὺς σταυλοῦ ἕνα ξύλινο σπαιρόν, κομωμένον ἀπὸ γλυκὰ κλωνάρια σημάδας καὶ σπολιωμένον μὲ λίγα ἀγριαλούουδα.

Ἐπίσης δὲν παραλείπουν νὰ βάζουν ἀπὸ πάνω ἕνα ἀστέρι ἀπὸ χρυσοχρῶτον, γιὰ νὰ φωτίῃ τὴς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ τοὺς ὁδηγῇ πάντα σὸ δρόμον τῆς καλοσύνης καὶ τῆς εὐτυχίας...

Η ΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΔΗΜΩΔΗ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ἐσεῖς παιδιὰ κλεφτόπνοια κα' ἐσεῖς Ρωμαιοκράτια, μὴ τὸ φροῖ ποὺ φράγαμε, μὴ τὴν ἀδερφοσύνην, ἂν εἴστε γιὰ τὸν τόπον μας, παρᾶστε ἀπ' τὸ χωριὸ μου. Ντωφεῖτε νὰ μὴ ριζῆτε, τραγοῦδι νὰ μὴν πῆτε καὶ σὰς ἀκούσει ἡ μάνα μου κα' ἡ δόλια ἡ ἀδερφὴ μου κα' ἔρθουν καὶ σὰς φροτίσουν, παιδιὰ μου, γιὰ τ' ἐμένα. Πέστε τῆς πῶς παντρεύεται κα' ἐπῆρα μὴ γυναῖκα, πῆρα τὴν πλάκα πεθερᾶ, τὴ μάνη γῆ γυναῖκα.

— Περικαλὸ σε, μαῖονη γῆς κα' ἀραχνιασμένη πλάκα, αὐτὸν τὸν νεῖο ποὺ σοῦταῖα, αὐτὸ τὸ πᾶλλῆρα, τρανεράλλο νὰ τὸ βαπτᾶ, μῆλο νὰ τὸ μωφῆς,

νὰ μὴν τὸ πᾶση ἀφοροστιά, νὰ (μῆν τὸ πᾶση θέρη). —Τάχατες εἶμα ἡ μάνα του νὰ (τὸ βιστὸ στὰ χέμα; Μένα μὲ λένε μαῖονη γῆς κα' (ἀραχνιασμένη πλάκα, ποὺ τρώει τὴς νεῖς, ποὺ τρώει (τοὺς νεοῦς, ποὺ τρώει τὸ πᾶλλῆρα.

—Μάτια μου, σ' ἐπεθύμησα, θέ- (λο νὰ σ' ἀνταμώσω. —Ἐοὺ σὰν μ' ἐπεθύμησες καὶ (θέξ νὰ μ' ἀνταμώσης, ἐμένα ὁ Χάρις μὲ ποιῶναι, ἐ- (θγα κα' ἀγοράσῃ με. —Σὰν τί γερῆται, μάτια μου, νὰ (βγῶ νὰ σ' ἀγοράσω; —Γερῆται γίλα φροφρα καὶ δὴν (καπέλλες μῶσο.

τὸν ἦλο τὸν ἀτήρητο κα' τοῦ (τὸν κατεβάσης. —Τὰ φροφρα θὰ διαπιστῶ, τὸ (μῶσο θὰ τὸν πάσο. τὸν ἦλο τὸν ἀτήρητο πῶς νὰ (τὸν κατεβάσω;

Ἐγὼ καὶ σ' ἀγάπαγα, ἐγὼ (καλὰ σὲ εἶχα, γῶ σ' εἶχα μῶσο σὸ κρῖν (καὶ σῆμα σὸ καλῆμα, σ' εἶχα κα' ἀσημοκάντηλο κα' ἐ- (φρώταγες τὸ σῆμα. Τώρα τὸ σῆμα σκωρίασε, ὁ (μῶσος δὲν μωφῆται, τώρα τ' ἀσημοκάντηλο ἔπασε (κα' ἐστασίστη. (Μοιρολόγια τῆς Κυνουρίας.)

Γιαννάκη, τὴν ἀγάτη σου πῆς (μῶν τί νὰ τὴν κάμο; Νὰ τὴν ποιῆσω δὲν μπορῶ, (νὰ τὴ χαρίσω ὄχι, μόν' θὰ τὴν λάω σὸ χροικῶ (νὰ τὴν περικορῶσῃ.

Ἡ Ἁγία Τριάς. (Πίναξ τοῦ Μουριλλο)

νὰ φράσω γόλοφ καὶ σπαιρό, πανόρητο δαχτυλίδι, τὸ δαχτυλίδι νὰ φορῶ, τὸ γόλοφ ν' ἀναγνώσκω καὶ τὸ σπαιρό νὰ προσκυνῶ τὸν θεομ μου νὰ κάνο, γατ' ὁ ἀδερφός μου εἶνε σπαιρός κα' ὁ ἄντρος ἡ καρδίαι καὶ τὸ παιδί εἶνε σκωρίατῶν ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ πᾶμα. Γιαννάκη ἀθάνατο νερό, βασιλικὸ παστόρι, μὴ τὰ κατάρτα νὰ ψηθᾶ, μὴ τὰ διπλὰ φουγγερά, καλλιμαρῶς διαλέχτῳ μὲ τὸ σπαιρότῳ μουστῆναι!

Ἡ Μαῖονη Γῆ νὰ χαίρεται καὶ νὰ βαρῆ παγωνῖα καὶ νῆχη δὴν ζυγιῆς βλοῖα καὶ τρεῖς ζυγιῆς λαῖτα, πᾶρα τοὺς νεοῦς γιὰ τὸ χωριὸ καὶ τὴν τραγοῦδι.

Τὸ κομῖα νῆχη ὀπόριξε φωτιῶν (στὸν κάτω κόσμον κα' ἔκαψε γίλα βᾶσινα καὶ ἄρμα (μαξιλᾶρια.

Κεῖνα δὲν ἦταν σάβανα, δὲν ἦ- (τὸν μαξιλᾶρια. ἦταν μενᾶδονε παιδιὰ τῶν ἀ- (δεσφῶν τ' ἀδερφῶν, ἦταν καὶ τὸν χροῖδονε οἱ εἰλο- (γῆτικοὶ τους. (Μοιρολόγια Μανιάτικα)

